

Цели на GYTS

Глобалното проучване на тютюнопушенето сред младите хора (GYTS), компонент на Глобалната система за наблюдение на тютюнопушенето (GTSS), е всеобщ стандарт за системен мониторинг на употребата на тютюн (за пушене и без дим) сред младите хора и за проследяване на ключови индикатори за контрол на тютюнопушенето в света.

GYTS е срезово национално представително проучване на употребата на тютюн сред учениците на възраст от 13 до 15 години, което се провежда по класове. GYTS използва стандартизиран основен въпросник, единен дизайн на национално-представителните извадки и единен протокол за събиране на данните. То помага на страните да изпълнят задълженията си съгласно Рамковата конвенция за контрол на тютюна (РККТ) на Световната здравна организация (СЗО) за генериране на сравними данни в и между държавите. СЗО разработи MPOWER, технически пакет от избрани мерки за намаляване на търсенето, съдържащи се в РККТ на СЗО.

Техническият пакет от избрани мерки за намаляване на търсенето MPOWER включва:

- Наблюдение върху употребата на тютюн и политиките за превенция.
- Защита на хората от тютюневия дим.
- Осигуряване на помощ за отказване от тютюнопушенето.
- Предупреждаване за опасностите от тютюнопушенето.
- Налагане на забрани за реклама, промоция и спонсорство на тютюневи изделия.
- Увеличаване на данъците върху тютюна.



Методология на GYTS

GYTS използва глобална стандартизирана методология, която включва двустъпков модел на извадка с избрани училища с вероятност, пропорционална на броя на учениците в тях. Класовете в рамките на избраните училища се определят на случаен принцип и всички ученици в избраните класове имат право да участват в анкетата. Проучването използва стандартизиран въпросник с определен брой задължителни въпроси, както и набор от незадължителни, които страните могат да адаптират, за да измерят и проследят ключови индикатори за контрол на тютюна. Въпросникът обхваща следните теми: употреба на тютюн (за пушене и без дим), спиране на тютюнопушенето, пасивно пушене, реклама и послания за и против тютюна, достъп до и наличност на тютюневи изделия, както знания и нагласи относно употребата на тютюн. Въпросникът се попълва самостоятелно на хартия или онлайн, той е анонимен, за да се гарантира поверителност.

В България GYTS е проведено онлайн през 2023 г. от Националния център по общественото здраве и анализи. Общият процент на отговори е 79,5%. Общо 4074 отговарящи на условията ученици от 7, 8 и 9 клас са попълнили въпросника, от които 3378 са на възраст 13-15 години. Представени са данните за ученици на възраст 13-15 години.

Акценти на GYTS

УПОТРЕБА НА ТЮТЮН

- 26,6% от учениците (20,4% от момчетата и 33,0% от момичетата) в момента употребяват някакви тютюневи изделия (включително нагреваеми тютюневи изделия).
- 23,6% от учениците (18,5% от момчетата и 28,9% от момичетата) в момента пушат тютюн.
- 19,8% от учениците (14,5% от момчетата и 25,2% от момичетата) в момента пушат цигари.
- 20,5% от учениците (14,2% от момчетата и 26,2% от момичетата) използват нагреваеми тютюневи изделия.
- 2,9% от учениците (3,2% от момчетата и 2,5% от момичетата) в момента използват бездимен тютюн.

ЕЛЕКТРОННИ ЦИГАРИ

- 23,3% от учениците (19,3% от момчетата и 27,2% от момичетата) в момента използват електронни цигари.

ОРАЛНИ НИКОТИНОВИ ПРОДУКТИ

- 10,7% от учениците (12,0% от момчетата и 9,6% от момичетата) в момента използват никотинови пакетчета.

ОТКАЗВАНЕ

- Почти 6 от всеки 10 (56,9%) ученици, които в момента пушат тютюн, са се опитали да спрат пушенето през последните 12 месеца.
- Повече от 4 на всеки 10 (40,6%) ученици, които в момента пушат тютюн, искат да спрат пушенето сега.

ПАСИВНО ПУШЕНЕ

- 54,7% от учениците са били изложени на тютюнев дим у дома.
- 62,7% от учениците са били изложени на тютюнев дим на закрити обществени места.

ДОСТЪПНОСТ И НАЛИЧНОСТ

- 46,2% от учениците, които в момента пушат цигари, са закупили цигари от магазин, супермаркет, кръчма, ресторант, павилион или будка.
- Сред учениците, които в момента пушат цигари, 63,7% не са били възпрепятствани да ги купят поради възрастта си.

РЕКЛАМА И ПРОМОЦИЯ

- Повече от 3 на всеки 10 (32,3%) ученици са забелязали послания против тютюнопушенето в медиите.
- Почти 6 от всеки 10 (57,1%) ученици са забелязали реклами или промоции на тютюневи изделия, когато са посещавали пунктове за продажба.
- Повече от 1 на всеки 10 (11,7%) ученици са притежавали артикул с лого на марката тютюн върху него.

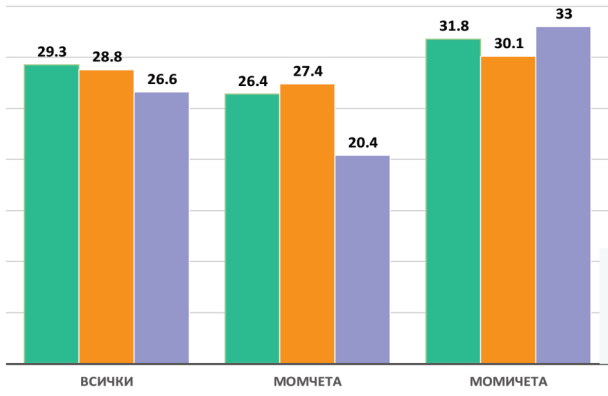
ЗНАНИЯ И НАГЛАСИ

- 78,7% от учениците подкрепят забраната на тютюнопушенето в закрити обществени места.
- 34,9% от учениците определено смятат, че тютюнопушенето на други хора е вредно за тях.

УПОТРЕБА НА ТЮТЮН

УПОТРЕБА НА ВСЯКАКЪВ ТЮТЮН (пушен, нагрят, бездимен)	ОБЩО (%)	МОМЧЕТА (%)	МОМИЧЕТА (%)
Настоящи потребители на тютюн ¹	26.6	20.4	33.0*
Поне веднъж употребявали тютюн ²	47.1	41.3	53.0*
ТЮТЮН ЗА ПУШЕНЕ			
Настоящи пушачи на тютюн ³	23.6	18.5	28.9*
Настоящи пушачи на цигари ⁴	19.8	14.5	25.2*
Редовни пушачи на цигари ⁵	11.5	8.1	15.0*
Настоящи пушачи на друг тютюн ⁶	13.6	12.7	14.6
Поне веднъж пушили тютюн ⁷	44.7	39.1	50.5*
Поне веднъж пушили цигари ⁸	39.0	32.8	45.4*
Поне веднъж пушили друг тютюн ⁹	28.9	27.2	30.7
НАГРЯТ ТЮТЮН			
Настоящи потребители на тютюневи изделия с нагряване ¹⁰	20.5	14.2	26.2
Употребявали поне веднъж нагряваеми тютюневи изделия ¹¹	33.3	27.4	38.7
БЕЗДИМЕН ТЮТЮН			
Настоящи потребители на бездимен тютюн ¹²	2.9	3.2	2.5
Поне веднъж употребявали бездимен тютюн ¹³	5.9	6.4	5.4
ПОДАТЛИВОСТ			
Никога не употребявали тютюн, които са склонни към употреба на тютюн в бъдеще ¹⁴	38.8	31.1	48.6*
Никога непушили тютюн, които смятат, че може да им хареса да изпушат цигара ¹⁵	7.3	6.9	7.7

Настояща употреба на тютюн сред ученици на възраст 13-15 години, България GYTS 2008 -2023*



ЕЛЕКТРОННИ ЦИГАРИ

	ОБЩО (%)	МОМЧЕТА (%)	МОМИЧЕТА (%)
Настоящи потребители на електронни цигари ¹⁶	23.3	19.3	27.2*
Поне веднъж употребявали електронни цигари ¹⁷	48.3	44.1	52.5

НИКОТИНОВИ ПРОДУКТИ ЗА ОРАЛНА УПОТРЕБА

	ОБЩО (%)	МОМЧЕТА (%)	МОМИЧЕТА (%)
Настоящи потребители на торбички с никотин ¹⁸	10.7	12.0	9.6
Поне веднъж употребявали торбички с никотин ¹⁹	21.2	22.6	19.8

ОТКАЗВАНЕ

	ОБЩО (%)	МОМЧЕТА (%)	МОМИЧЕТА (%)
Настоящи пушачи на тютюн, които са се опитали да спрат цигарите през последните 12 месеца	56.9	52.2	60.0
Настоящи пушачи на тютюн, които искат да спрат цигарите сега	40.6	45.8	37.2
Настоящи пушачи на тютюн, които смятат, че могат да спрат да пушат, ако поискат	82.6	79.0	85.0
Настоящи пушачи на тютюн, които поне веднъж са получавали помощ/съвет от програма или професионалист да спрат пушенето	11.0	12.4	10.1

ПАСИВНО ПУШЕНЕ

	ОБЩО (%)	МОМЧЕТА (%)	МОМИЧЕТА (%)
Излагане на тютюнев дим у дома ²⁰	54.7	50.8	58.8*
Излагане на тютюнев дим на затворено обществено място ²⁰	62.7	56.7	68.8*
Излагане на тютюнев дим на открито обществено място ²⁰	74.8	69.0	80.7*
Ученици, които са видели някой да пуши на територията на училището ²¹	53.2	55.1	51.2

ДОСТЪПНОСТ И НАЛИЧНОСТ

	ОБЩО (%)	МОМЧЕТА (%)	МОМИЧЕТА (%)
Настоящи пушачи на цигари, закупили цигари от магазин, супермаркет, кръчма, ресторант или павилион ²²	46.2	45.0	47.1
Настоящи пушачи на цигари, които не са били възпрепятствани да купят цигари поради възрастта си ²³	63.7	64.5	63.2
Настоящи пушачи на цигари, които са купили отделни бройки цигари ²⁴	9.9	15.9	6.5*

РЕКЛАМА И ПРОМОЦИЯ

РЕКЛАМА И ПРОМОЦИЯ НА ТЮТЮН	ОБЩО (%)	МОМЧЕТА (%)	МОМИЧЕТА (%)
Ученици, забелязали реклами или промоции на тютюневи изделия в пунктовете за продажба ²⁵	57.1	56.8	57.4
Ученици, които са видели някого да пуци по телевизията, видеоклипове или филми ²⁶	73.2	70.9	75.4
Ученици, на които поне веднъж е бил предлаган безплатен тютюнев продукт от представител на тютюнева компания	7.9	8.0	7.9
Ученици, които имат изделие с лого на марка тютюн	11.7	12.9	10.6

АНТИТЮТЮНЕВА РЕКЛАМА И ПРОМОЦИЯ

Ученици, забелязали послания срещу тютюнопушенето в медиите ²¹	32.3	33.2	31.4
Ученици, които са забелязали послания срещу тютюнопушенето на спортни или обществени събития ²⁷	24.2	26.0	22.1
Настоящи пушачи на тютюн, които са мислили да спрат заради предупредителен етикет ²⁸	25.4	33.6	20.7*
Ученици, които през последните 12 месеца са били обучавани в училище, за опасностите от употребата на тютюн	49.2	48.1	50.2

ЗНАНИЯ И НАГЛАСИ

	ОБЩО (%)	МОМЧЕТА (%)	МОМИЧЕТА (%)
Ученици, които определено смятат, че е трудно човек да се откаже, след като започне да пуши тютюн	18.5	19.2	17.8
Ученици, които смятат, че пушенето на тютюн помага на хората да се чувстват по-комфортно на тържества, партита и социални събирания	31.9	30.5	33.2
Ученици, които определено смятат, че пушенето на тютюн от други хора е вредно за тях	34.9	41.0	28.8*
Ученици, които подкрепят забраната на тютюнопушенето на затворени обществени места	78.7	78.9	78.5
Ученици, които подкрепят забраната на тютюнопушенето на открити обществени места	44.7	50.3	39.0*

¹ Пушили цигари, пушили други видове тютюн и/или използвали бездимни тютюневи изделия някога през последните 30 дни.

² Пушили някога тютюн и/или използвали бездимен тютюн.

³ Пушили цигари или друг вид тютюн някога през последните 30 дни.

⁴ Пушили цигари някога през последните 30 дни.

⁵ Пушили цигари през 20 или повече дни от последните 30 дни.

⁶ Пушили тютюн, различен от цигари, някога през последните 30 дни.

⁷ Някога пушили цигари или друг вид тютюн, дори едно или две дръпвания.

⁸ Някога пушили цигари, дори едно или две дръпвания.

⁹ Пушили някога тютюн, различен от цигари, дори едно или две дръпвания.

¹⁰ Използвали нагряваеми тютюневи изделия някога през последните 30 дни.

¹¹ Използвали някога нагряваеми тютюневи изделия.

¹² Използвали бездимен тютюн някога през последните 30 дни.

¹³ Използвали някога бездимен тютюн.

¹⁴ Податливи на бъдеща употреба на тютюн – респонденти, които са отговорили „определено да“, „вероятно да“ или „вероятно не“ за употребата на тютюн, ако някой от най-добрите им приятели им го предложи, или „определено да“, „вероятно да“, или „вероятно не“ за употреба на тютюн през следващите 12 месеца.

¹⁵ Отговорили „Съгласен“ или „Напълно съгласен“ на твърдението: „Мисля, че може да ми хареса да изпуша цигара“.

¹⁶ Използвали електронни цигари някога през последните 30 дни. Текущата употреба на електронни цигари се оценява отделно от цигари, други тютюневи изделия, бездимни тютюневи изделия и нагряваеми тютюневи изделия и не е включена в текущата дефиниция за настояща употреба на тютюн.

¹⁷ Някога използвали електронни цигари през целия си живот.

¹⁸ Използвали торбички с никотин някога през последните 30 дни.

¹⁹ Използвали никотинови торбички някога през целия си живот.

²⁰ През последните 7 дни.

²¹ През последните 30 дни.

²² Магазин, от който настоящите пушачи са купили цигари последния път, когато са пушили цигари през последните 30 дни.

²³ Сред опиталите се да си купят цигари през последните 30 дни.

²⁴ Въз основа на последната покупка, сред купилите цигари през последните 30 дни.

²⁵ Сред тези, които са посетили пункт за продажба през последните 30 дни.

²⁶ Сред тези, които са гледали телевизия, видеоклипове или филми през последните 30 дни.

²⁷ Сред тези, които са посетили спортни или обществени събития през последните 30 дни.

²⁸ Сред тези, които са забелязали предупредителни надписи върху цигарените опаковки през последните 30 дни.

ЗАБЕЛЕЖКА: Данните са претеглени, за да бъдат национално представителни за всички ученици на възраст 13-15 години, които са записани в училище. Процентите отразяват разпространението на всеки показател във всяка група, а не разпределението между групите.

–Оценките, базирани на по-малко от 35 непотеглени случаи, не са представени.

*Сравненията по пол са значими при $p < 0,05$.